

Summary

Bohdan Kryshchuk

The Course «Comparative Pedagogics» in Professional Preparation of the Future Primary School Teachers

The author of the article attempted to reveal the content of the course «Comparative Pedagogics» in professional formation of the future primary school teacher. On the basis of the analysis of the textbooks and manuals on comparative pedagogics, regulatory and legal framework of specialist's preparation, the structure of the course «Comparative Pedagogics» for the future teachers is shown.

The author indicated the topicality and the degree of research of the problem, the role of comparative pedagogics in professional formation of a pedagogue. The structure of the study of the discipline «Comparative Pedagogics» in higher pedagogical educational establishment has been offered. It consists of 8 contextual modules, namely: comparative pedagogics as a science; methods of comparative pedagogics; pre-school education in different educational systems; comparative analysis of the systems of general secondary education; development of professional-technical education in the leading countries of the world; development of higher education in different countries; the ways of rising effectiveness of education in the leading countries of the world and in Ukraine; preparation of the teacher from the point of view of comparative pedagogics.

The knowledge, which students should possess as a result of study of «Comparative Pedagogics», as well as the methods of teaching and control for the educational-cognitive activity, have been mentioned.

Key Words: *comparative pedagogics, educational discipline, future primary school teachers, professional preparation, syllabus.*

Дата надходження статті: «22» січня 2014 р.

УДК 371.26(045)

ОЛЕНА КУХАРУК,
аспірантка
(м.Хмельницький)

Моніторинг як педагогічна дефініція

У статті висвітлено проблему інтерпретації терміна «моніторинг» в різних джерелах наукової інформації. Здійснено ґрунтовне дослідження основних підходів до визначення сутності поняття «моніторинг» на основі аналізу психолого-педагогічної літератури, довідкових та енциклопедичних видань. Матеріали дослідження, які мали найбільший вплив на трактування терміна «моніторинг» викладені в тексті статті. В результаті аналізу джерел інформації виокремлено ключові поняття та твердження, які виступають загальними складовими процесу моніторингу. На основі отриманих даних виконано комплексний та об'єктивний аналіз поняття «моніторинг» як педагогічної дефініції та уточнено її зміст. Зроблено висновок, що моніторинг виступає у вигляді комплексної системи, ефективна робота якої залежить від постійного та вчасного виконання необхідних заходів. Встановлено, що такими заходами мають бути організація, збирання, опрацювання, систематизація, аналіз, узагальнення, оцінювання, інтерпретація та розповсюдження інформації.

Ключові слова: *моніторинг, педагогічна дефініція, спостереження, відстеження, система заходів, контроль, освітня система, прогнозування, коригування, управління.*

Постановка проблеми у загальному вигляді... Однією з найважливіших проблем організації процесу підготовки фахівців у сучасній вищій школі, його відповідності освітнім стандартам є створення системи відстеження навчальних досягнень студентів на кожному з етапів навчання, у кожного студента як кожної дисципліни, так і загалом. На сучасному етапі у педагогічній практиці вищого навчального закладу виникла необхідність використання більш об'єктивних способів оцінки навчальних досягнень. Для розв'язання означених проблем активно поряд з контрольно-оцінювальними заходами застосовується система відстеження, інтерпретації та розповсюдження інформації про навчальні досягнення студентів з метою вирішення конкретних проблем та прийняття рішень, а саме моніторинг навчальних досягнень. Моніторингові процедури оцінюють ступінь досягнення цілей, спрямованість та причини відхилень [1, с.153].

Підвищення вимог до професійної компетентності майбутніх фахівців зумовлює необхідність вдосконалення їхньої підготовки у вищих навчальних закладах. У контексті цього важливо забезпечити високу якість моніторингу навчальних досягнень студентів, що дозволить отримувати

об'єктивні дані про поточні результати процесу навчання та при необхідності вносити в організацію та зміст цього процесу відповідні зміни [2].

Аналіз досліджень і публікацій... Аналіз педагогічних, психологічних та філософських наукових джерел свідчить про те, що досліджувана проблема розглядається вченими в різних аспектах.

У науковій літературі чималу кількість праць вітчизняних та зарубіжних фахівців присвячено загальним питанням щодо використання моніторингу в педагогічних дослідженнях (М.Бершадський, В.Беспалько, В.Гузєєв, А.Дахін, Г.Сльнікова, В.Зайцев, В.Кальней, О.Локшина, О.Ляшенко, О.Майоров, Д.Матрос, В.Нефьодова, Д.Полев, Л.Тимченко, В.Хлебніков, С.Шишов). Концепції організації та здійснення педагогічного моніторингу досліджували такі вчені як О.Белкін, В.Зверева, В.Кальней, О.Матрос, Д.Полев, О.Орлов, С.Шишов та ін.

Різні аспекти функціонування системи підготовки до педагогічної діяльності викладено в працях провідних учених: А.Алексюка, В.Афанасьєва, І.Беха, О.Біди, С.Вітвицької, О.Глузмана, С.Гончаренка, Н.Дем'яненко, О.Дубасенюк, І.Зязюна, М.Левківського, Є.Лодатка, Н.Ничкало, Л.Нечепоренко, О.Плахотнік, В.Радкевич, В.Радула, В.Сагарди. У дослідженнях, присвячених проблемі підготовки майбутнього вчителя, особливого значення вчені надають питанням організації науково-дослідницької роботи студентів (Т.Десятов, О.Мороз, В.Сластьонін, Н.Філіпенко), формуванню вмінь проектувати, конструювати (В.Бондар), розвитку самодіяльності й самовихованню (В.Андреев, Л.Попов), створенню педагогічних умов індивідуалізації професійної підготовки (О.Пехота).

У сучасній системі вищої освіти України все більше стають поширеними моніторингові дослідження, однак інтерпретація самого терміна «моніторинг» є неоднозначною. Розуміння, запровадження та організація моніторингових досліджень на рівні конкретного освітнього середовища є новацією в освіті України, тому потребує ґрунтовного, всебічного вивчення поняття «моніторинг».

Формулювання цілей статті... Мета статті полягає у визначенні сутності поняття «моніторинг» на основі аналізу основних підходів в психолого-педагогічній літературі.

Виклад основного матеріалу... Уперше моніторинг в освітній сфері було застосовано в США Прогресивною освітньою асоціацією (Progressive Education Association) для дослідження стану американської освітньої системи. Задля цього у тридцяти школах, що запровадили новий зміст освіти, вимірювали рівень навчальних досягнень учнів, їхні вміння критично мислити й будувати стосунки в колективі. Основну увагу було зосереджено на порівнянні успіхів дітей-випускників цих тридцяти шкіл з їхніми однолітками. Концепцію дослідження розробив видатний американський учений Ральф Тайлер, який уперше в історії акцентував увагу на важливості системного підходу до цієї справи, починаючи від структурування змісту освіти й закінчуючи ефективним оцінюванням навчальних досягнень студентів з основних дисциплін з урахуванням не тільки здобутих знань, але й набутих умінь і навичок [3, с.28].

У Європі перші моніторингові дослідження було проведено в Швеції протягом 1952-59 рр. з метою порівняння ефективності роботи нових об'єднаних шкіл з традиційними.

Термін «моніторинг» походить від monitor (лат. – попереджуючий) та monitoring (від англ. – контроль, відстеження) [4, с.10].

Необхідність уточнити поняття «моніторинг» виникло у зв'язку з використанням в педагогіці різними науковцями та дослідниками таких термінів як «педагогічний моніторинг», «психологічний моніторинг», «освітній моніторинг», «моніторинг якості навчального процесу», «управлінський моніторинг», «моніторинг якості освіти», не завжди розрізняючи їх. Внаслідок таких дій виникають значні термінологічні труднощі. Тому виникає потреба в аналізі поняття «моніторинг» як педагогічної дефініції та визначенні її змісту.

Для вирішення проблеми було здійснено аналіз словників та поглядів науковців, які проводили дослідження в цьому напрямі.

Суть поняття «моніторинг» дуже схожа у різних довідкових та енциклопедичних виданнях. Основним є спостереження (нагляд, контроль) за об'єктами дослідження або станом перебігу якого-небудь процесу.

Глумачний словник української мови (упоряд. В.Федоров, 2010) висвітлює значення поняття «моніторинг» як безперервне стеження за яким-небудь процесом з метою виявлення його відповідності бажаному результату, а також прогнозування та запобігання критичним ситуаціям [5]. На нашу думку, у формулюванні поняття не визначено процеси обробки моніторингової інформації.

Укладачі економічної енциклопедії подають моніторинг (від латин. – той, що наглядає) як складову управління економічними об'єктами, що полягає в систематичному аналізі їхньої діяльності, вивченні стану справ [6]. Варто зауважити, що було б доцільно окреслити можливість

подальшого застосування результатів системного аналізу діяльності об'єктів спостереження, що забезпечить чітке визначення галузі наукового дослідження.

Новий тлумачний словник української мови (укладач І.Радченко, 2006) розкриває зміст моніторингу як системи спостереження і контролю за станом перебігу якого-небудь процесу з метою виявлення його відповідності бажаному результату, встановленим нормам, параметрам тощо [7]. Проте у формулюванні поняття не визначено процеси обробки моніторингової інформації, а також можливість подальшого застосування отриманої інформації та прийняття на її основі управлінських рішень.

Оксфордський словник (2005) розкриває сутність поняття «моніторинг» як ретельне спостереження, контроль за роботою [8]. Проте ми вважаємо, що дане поняття не розкрито в повній мірі, адже у його змісті не передбачено врахування результатів моніторингу для прогнозування та розвитку об'єкта спостереження.

В словнику української мови (упоряд. Б.Грінченко, 1958) термін «моніторинг» означає постійне спостереження, аналіз (порівняння з нормативними параметрами) і прогноз стану навколишнього середовища в зв'язку з господарською діяльністю людини [9]. Однак, на нашу думку, зміст поняття не розкриває у повній мірі процеси обробки моніторингової інформації.

Таким чином, в результаті аналізу трактувань поняття «моніторинг» довідковими та енциклопедичними виданнями визначено загальні складові моніторингу: систематичний контроль, безперервне, ретельне, постійне спостереження, контроль, аналіз, відповідність бажаному результату, прогнозування, запобігання. Врахування вище зазначених складових моніторингу при формулюванні поняття «моніторинг» забезпечить, на нашу думку, комплексне та об'єктивне визначення змісту поняття «моніторинг».

На сьогодні у науковій літературі немає єдиного трактування поняття «моніторинг». Тому багато авторів наукових праць висувують власні визначення даного поняття. Аналіз трактувань поняття «моніторинг» науковцями та дослідниками висвітлено у таблиці 1.

Результатом аналізу різних поглядів науковців та дослідників на трактування поняття «моніторинг» є виокремлення наступних ключових понять і тверджень: відстеження (ознаки – цілеспрямованість, наукове обґрунтування, динамічність, безперервність, системність, організованість), відповідність бажаному результату, процеси обробки моніторингової інформації (збирання, опрацювання, систематизації, аналізу, узагальнення, оцінювання, інтерпретації, розповсюдження), прогнозування, коригування, комплекс заходів, інформація (ознаки – повна, орієнтована на предметну галузь), управління, цикл (ознаки – неперервність, відновлюваність, динамічність), реакція на зміни (ознаки – чіткість), освітня система, прогноз розвитку, супровідне оцінювання, поточна регуляція, система, показники (стандарты), спостереження (ознаки – постійність), оперативна діагностика, визначення диспропорцій, вироблення та коректування управлінських рішень, контроль (ознаки – постійність), діагностика, вирішення проблем.

Таблиця 1

Трактування поняття «моніторинг» науковцями та дослідниками

№ п/п	Прізвище, ініціали науковців та дослідників	Визначення поняття «моніторинг»	Виокремлення ключових понять та тверджень	Аналіз визначень поняття «моніторинг»
1	2	3	4	5
1.	І.Макаренко [1, с.153]	Цілеспрямоване, науково обґрунтоване, динамічне, безперервне, системно-організоване відстеження стану процесу навчання у будь-який момент часу, з метою виявлення його відповідності бажаному результату, що здійснюється у ході процесів збирання, опрацювання, систематизації, аналізу, оцінювання, інтерпретації	Відстеження (ознаки – цілеспрямованість, наукове обґрунтування, динамічність, безперервність, системність, організованість) Відповідність бажаному результату Процеси обробки моніторингової інформації (збирання, опрацювання, систематизації, аналізу, оцінювання,	Науковець не вказує на можливість використання результатів проведеного моніторингового дослідження при прийнятті адекватних управлінських рішень

		моніторингової інформації та забезпечує прогнозування й коригування його розвитку	інтерпретації) Прогнозування Коригування	
2.	З.Рябова [10, с.49]	Комплекс заходів, спрямованих на отримання повної, орієнтованої на предметну галузь інформації про функціонування складної системи для управління нею	Комплекс заходів Інформація (ознаки – повна, орієнтована на предметну галузь) Управління	Дослідниця не розглядає моніторинг як безперервний, організований, науково обґрунтований процес
3.	Ю.Романенко [11, с.50]	Неперервний, відновлюваний і динамічний цикл, який чітко реагує на певні зміни	Цикл (ознаки – неперервність, відновлюваність, динамічність) Реакція на зміни (ознаки – чіткість)	Дослідниця не враховує застосування результатів моніторингу при прийнятті адекватних управлінських рішень
4.	О.Локшина [3, с.31]	Система збору, опрацювання й поширення інформації про діяльність освітньої системи, що забезпечує безперервне відстеження за її станом і прогноз розвитку	Процеси обробки інформації (збір, опрацювання, поширення) Освітня система Відстеження (ознаки – безперервність) Прогноз розвитку	Науковець розглядає моніторинг як засіб отримання інформації про якість освітньої системи та її компонентів, однак не вказує на можливість подальшого застосування моніторингової інформації
5.	Г.Єльнікова [12, с.189]	Супровідне оцінювання і поточна регуляція будь-якого процесу в освіті. Моніторинг є системою, яка складається з показників, об'єднаних в стандарт, методів їх розробки і постійного спостереження на основі цих показників (стандартах) за станом та динамікою керованого об'єкта з метою його оперативної діагностики, випереджального визначення диспропорцій, вироблення управлінських рішень і керування ними	Супровідне оцінювання Поточна регуляція Система Показники (стандарт) Спостереження (ознаки – постійність) Оперативна діагностика Визначення диспропорцій Вироблення та коректування управлінських рішень	Трактування цього поняття не висвітлює всі компоненти складного процесу моніторингу
6.	В.Гутник [13, с.25]	Постійний контроль, що стежить, і діагностика стану на базі	Контроль (ознаки – постійність) Діагностика	Трактування цього поняття не висвітлюють всі

		систематизації насамперед існуючих джерел інформації, а також спеціально організованих досліджень, вимірів, аналізу, узагальнення одержаної інформації, здійснення оцінок і прогнозування тенденцій, вироблення рекомендацій з коригування «траєкторії розвитку» об'єкта управління	Процеси обробки інформації (дослідження, вимір, аналіз, узагальнення, оцінювання) Прогнозування Вироблення рекомендацій з коригування	компоненти складного процесу моніторингу.
7.	Ф.Вайнерт [14, с.353]	Форма організації, збирання, обробки, аналізу, інтерпретації та розповсюдження інформації про діяльність освітньої системи з метою вирішення конкретних проблем та прийняття адекватних управлінських рішень	Форма Процеси обробки інформації (організація, збирання, аналіз, інтерпретація, розповсюдження) Вирішення проблем Прийняття управлінських рішень	Науковець не враховує забезпечення безперервного, цілеспрямованого, системно організованого відстеження за станом освітньої системи

Отже, усі зазначені у таблиці 1 трактування поняття «моніторинг» відображають окремі компоненти цього складного процесу, не поєднуючи їх в єдине ціле.

Тому виникає необхідність в єдиному, загальноприйнятому означенні поняття «моніторинг».

Таким чином, моніторинг, на нашу думку, можна визначити як систему заходів, спрямованих на отримання об'єктивної інформації шляхом безперервного комплексного відстеження за станом та діяльністю освітньої системи з метою забезпечення її повноцінного функціонування і прогнозування розвитку за рахунок постійного коригування та прийняття рішень на рівні адміністрації (управління). Система вищевказаних заходів включає в себе організацію, збирання, опрацювання, систематизацію, аналіз, узагальнення, оцінювання, інтерпретацію та розповсюдження інформації.

Висновки... У статті було проаналізовано основні підходи до тлумачення терміна «моніторинг», які подані у психолого-педагогічній літературі, довідкових та енциклопедичних джерелах. Враховуючи отримані результати, загалом моніторинг являє собою комплексну систему, ефективна робота якої залежить від постійного та вчасного виконання необхідних заходів. Отже, основним засобом забезпечення якості освіти є моніторинг, система інструментарію якого здатна оцінити ефективність освітнього процесу та передбачити подальші кроки до її підвищення.

Список використаних джерел і літератури:

1. Макаренко І. Принципи організації моніторингу якості процесу навчання у загальноосвітніх навчальних закладах / І. Макаренко // Педагогічні науки: реалії та перспективи : наук. часопис НПУ ім. М. П. Драгоманова. – Кривий Ріг, 2011. – Т. 1, вип. 27. – С. 153–159.
2. Щєбликіна Т. А. Організація моніторингу навчальних досягнень студентів вищих навчальних закладів як педагогічна проблема / Т. А. Щєбликіна // Теоретичні питання культури, освіти та виховання : зб. наук. праць. – К. : Вид. центр КНЛУ, 2013. – Т. 1, вип. 47. – С. 27–31.
3. Моніторинг якості освіти: світові досягнення та українські перспективи / за заг. ред. О. Локшиної. – К. : К.І.С., 2004. – 128 с.
4. Антонова В. Організація внутрішкільного моніторингу / В. Антонова, Л. Єрмолова, Л. Белоненко // Завуч. – 2006. – № 8. – С. 10–13.
5. Моніторинг [Електронний ресурс] // Тлумачний словник української мови / В. Федоров. – Львів, 2010. – Режим доступу : <http://eslovnik.com/>. – Дата звернення : 12.01.2013, 13.40.
6. Економічна енциклопедія : в 3-х т. / [за ред. С. Мочерного]. – К. : Академія, 2001. – Т. 2. – 846 с.
7. Новий тлумачний словник української мови / [уклад. І. Радченко]. – Кам'янець-Подільський : Абетка, 2006. – 544 с.
8. Моніторинг [Електронний ресурс] // Оксфордський словник / Дж. Борн. – Лондон, 2005. – Режим доступу : <http://www.oed.com/>. – Дата звернення : 12.01.2013, 13.50.
9. Словник української мови / [упоряд. Б. Грінченко]. – К., 1958. – 498 с.
10. Рябова З. Моніторинг розвитку навчальної діяльності учнів / З. Рябова // Школа. – 2006. – № 4. – С. 49–59.

11. Романенко Ю. Основи організації моніторингу у вищому навчальному закладі / Ю. Романенко // Витоки педагогічної майстерності : зб. наук. праць. – Полтава, 2011. – Т. 1, вип. 2. – С. 49–53.
12. Сльникова Г. В. Наукові основи розвитку управління загальною середньою освітою в регіоні : [моногр.] / Г. В. Сльникова. – К. : ДАККО, 1999. – 303 с.
13. Гутник В. Моніторинг в контексті інформатизації образования / В. Гутник // Стандарты и мониторинг в образовании. – 2001. – № 4. – С. 25–31.
14. Weinert F. Perspektiven der Schulleistungsmessung – mehrperspektivisch betrachtet / F. Weinert // Leistungsmessungen in Schulen. – Weinheim und Basel : Beltz Verlag, 2002. – S. 353–365.

Spysok vykorystanykh dzherel i literatury:

1. Makarenko I. Pryntsypy orhanizatsii monitoryngu yakosti protsesu navchannia u zahalnoosvitnikh navchalnykh zakladakh, *Pedahohichni nauku: realii ta perspektyvy: naukovyi chasopys NPU im. M. P. Drahomanova*. Kryvyi Rih, 2011, Part 1, Issue 27, pp. 153–159.
2. Shcheblykina T. A. Orhanizatsiia monitorynhu navchalnykh dosiahnen studentiv vyshchyykh navchalnykh zakladiv yak pedahohichna problema, *Teoretychni pytannia kultury, osvity ta vykhovannia: zbirnyk prats. Kyiv, vyd. tsentr KNLU*, 2013, Part 1, Issue 27, pp. 27–31.
3. Monitorynh yakosti osvity: svitovi dosiahnennia ta ukraïnski perspektyvy / za zah. red. O. Lokshynoi. Kyiv, K.I.S., 2004, 128 p.
4. Antonova V., Yermolova L., Bielonenko L. Orhanizatsiia vnutrishkilnoho monitorynhu, *Zavuch*, 2006, Volume 8, pp. 10–13.
5. Monitorynh [Elektronnyi resurs] // Tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy / [V. Fedorov]. Lviv, 2010. Rezhym dostupu : <http://eslovník.com/> (data zvernennia 12.01.2013, 13.40).
6. Ekonomichna entsyklopedia v 3 chastynakh / za red. S. Mochernoho. Kyiv, Akademia, 2001, Part 2, 846 p.
7. Novyi tlumachnyi slovnyk ukraïnskoi movy / uklad. : I. Radchenko. Kamianets-Podilskyi, Abetka, 2006, 544 p.
8. Monitorynh [Elektronnyi resurs] // Oksfordskyi slovnyk / [Dzh. Born]. London, 2005. – Rezhym dostupu : <http://www.oed.com/> (data zvernennia: 12.01.2013, 13.50).
9. Slovnyk ukraïnskoi movy / [uporiad. B. Hrinchenko]. Kyiv, 1958, 498 p.
10. Riabova Z. Monitorynh rozvytku navchalnoi diialnosti uchniv, *Shkola*, 2006, Volume 4, pp. 49–59.
11. Romanenko Yu. Osnovy orhanizatsii monitorynhu u vyshchomu navchalnomu zakladi, *Vytky pedahohichnoi maïsternosti : zb. nauk. prats. Poltava*, 2011, Part 1, Issue 2, pp. 49–53.
12. Yelnykova H. Naukovi osnovy rozvytku upravlinnia zahalnoiu serednoiu osvitoiu v rehioni: vonohrafiia. Kyiv, DAKKO, 1999, 303 p.
13. Gutnik V. Monitoring v kontekste informatizatsii obrazovaniya, *Standarty' i monitoring v obrazovanii*, 2001, Volume 4, pp. 25–31.
14. Weinert F. Perspektiven der Schulleistungsmessung – mehrperspektivisch betrachtet // Leistungsmessungen in Schulen. Weinheim und Basel, Beltz Verlag, 2002, pp. 353–365.

Аннотація

Елена Кухарук

Мониторинг как педагогическая дефиниция

В статье освещена проблема интерпретации термина «мониторинг» в различных источниках научной информации. Осуществлено детальное исследование основных подходов к определению сущности понятия «мониторинг» на основе анализа психолого-педагогической литературы, справочных и энциклопедических изданий. Материалы исследования, оказавшие наибольшее влияние на трактовку термина «мониторинг», изложены в тексте статьи. В результате анализа источников информации выделены ключевые понятия и утверждения, которые выступают общими составляющими процесса мониторинга. На основе полученных данных выполнен комплексный и объективный анализ понятия «мониторинг» как педагогической дефиниции и уточнено ее содержание. Сделан вывод, что мониторинг выступает в виде комплексной системы, эффективная работа которой зависит от постоянного и своевременного выполнения необходимых мероприятий. Установлено, что такими мерами должны быть организация, сбор, обработка, систематизация, анализ, обобщение, оценка, интерпретация и распространение информации.

Ключевые слова: мониторинг, педагогическая дефиниция, наблюдение, отслеживание, система мероприятий, контроль, образовательная система, прогнозирование, корректировка, управление.

Summary

Olena Kukharuk

Monitoring as a Pedagogical Definition

The article deals with the problem of interpretation of the term «monitoring» in different sources of scientific information. Conducted thorough research of the main approaches to defining the essence of the concept of «monitoring» by analyzing the psychological and educational literature, reference and encyclopedias. Materials research that had the greatest impact on the interpretation of the term «monitoring» contained in the text. An analysis of the sources of information were singled out key concepts and statements that serve the general components of the monitoring process. Based on the data performed a comprehensive and objective analysis of the concept of «monitoring» as a pedagogical definitions and clarified its meaning. It is concluded that monitoring serves as a comprehensive system, the effective work of which depends on the constant and timely implementation of necessary measures. Established that such measures must be organization, collection, processing, classification, analysis, synthesis, evaluation, interpretation and dissemination of information.

Key words: monitoring, educational definition, observation, tracking, system activities, control, educational system, prognostication, adjustment, management.

Дата надходження статті: «26» березня 2014 р.